

PODSTATA PROCESU UČENÍ

*Seminární práce k předmětu VIKBA29
Učící se společnost a role knihovníka v ní*

Autor: Kateřina Mrázová

UČO: 216813

Typ studia: prezenční

Ročník: druhý

Počet znaků:

Brno
Datum odevzdání

1. Úvod

Učení je aktivní a tvořivý proces, který rozšiřuje¹ vrozené dispozice a rozšiřuje možnosti jedince. Smyslem je získávání, osvojování, pozměňování a upevňování nových zkušeností a tím přizpůsobování se novým situacím.

---

¹EMMERT, František, et al. Odmaturuj ze společenských věd. Odpovědná redaktorka Mgr. Marcela Krausová. 1. aktualiz. vyd. Brno : Didaktis, 2004. 224 s. ISBN 80-86285-68-5.

2. Přístupy k učení

K vytváření dočasných spojů může dojít několika způsoby. Jako nejzákladnější jsou považovány tyto čtyři: habituace, klasické podmiňování, operantní podmiňování a komplexní učení.

2.1. Habituace

Def.: *Proces, při němž se organismus učí oslabovat svou reakci na slabý podnět, který nemá vážné následky (tikot hodin, hluk silničního provozu, atp.)*

Jedná se o nejjednodušší druh učení.

Opakem habituace je senzitivace, kdy se organismus učí zesilovat svou reakci na slabý podnět, pokud po něm následuje ohrožující nebo bolestivý podnět.

2.2. Klasické podmiňování

Def.: *Proces učení, při němž dochází k asociaci původně neutrálního procesu s dalším podnětem na základě opakovaného spojování obou podnětů.*

Klasické podmiňování je druh učení náročný na čas, protože k vytvoření spojů je potřeba velké množství opakování, ale po vzniku spojení následuje vždy přesná reakce.

2.2.1. Prvky klasického podmiňování

---

nepodmíněný podnět (NP)	podnět, který automaticky vyvolává reakci, většinou reflexivní
nepodmíněná reakce (NR)	reakce na nepodmíněný podnět, je použita jako základ pro vytvoření podmíněné reakce na původně neutrální podnět
neutrální (indefeřentní) podnět (IP)	podnět, který nevyvolává jakoukoliv reakci
podmíněný podnět (PP)	původně neutrální podnět, který poté, co je spojen s nepodmíněným podnětem, začne vyvolávat podmíněnou reakci
podmíněná reakce (PR)	naučená, nebo získaná odpověď na podnět, který původně nevyvolával reakci

---

2.2.2. Pavlovovy experimenty

Nejtypičtějším příkladem klasického podmiňování jsou pokusy ruského fyziologa Ivana Petroviče Pavlova. O klasické podmiňování se začal důkladněji zajímat v době, kdy si během svých výzkumů trávících procesu povšiml, že jeden ze zkoumaných psů začíná slinit už při pohledu na misku na žrádlo narozdíl od ostatních, kteří začínali slinit, až při pohledu na žrádlo.

Během Pavlovových experimentů bylo zkoumaným psům vydáváno žrádlo do misky po předcházejícím zvukovém, nebo světelném podnětu. Z počátku pes slinil až po vydání masa a jednalo se tak o nepodmíněnou reakci a maso bylo nepodmíněným podnětem. Světelný, nebo zvukový podnět byl podnětem neutrálním. Postup je mnohokrát opakován, až pes začne slintat už po světelném, nebo zvukovém podnětu. V tomto okamžiku se slinění stává podmíněnou reakcí a světlo podmíněným podnětem.

Ačkoliv světlo, či zvuk z počátku nevyvolávalo u psa žádnou reakci, zvíře se postupem časem naučilo, neboli bylo napodmiňováno, aby spojovalo světelný, nebo zvuková podnět s následujícím přísunem jídla.

2.3. Operantní podmiňování

Def.: Při procesu operantního podmiňování dochází k naučení určitých reakcí, protože tyto reakce účinkují či působí na okolí.

Operantní podmiňování je často také nazýváno učení pokus-omyl a jedná se o proces, kdy se jedinec sám chová tak, aby dosáhl určitého cíle. Jako příklad lze uvést záchvaty zlosti u dětí v okamžiku, kdy je rodiče ukládají ke spánku, protože předpokládají, že jejich chování vzbudí u rodičů pozornost a budou se dětem nadále věnovat. Tyto záchvaty postupně odeznívají, pokud rodiče neberou na záchvaty dítěte ohled. Plnění povelů od psa, který je zvyklý, že za správné provedení dostane pamlssek. Naučení se probírané látky k testu, protože následuje odměna v podobě dobré známky, apod.

2.3.1. Typy zpevnění a trestů

Typ	Definice	Účinek	Příklad
pozitivní zpevnění	příjemný podnět, který následuje žádoucí chování	zvyšuje pravděpodobnost výskytu žádoucího chování	dobrá známka z písemky
negativní zpevnění	odebrání nepříjemného podnětu po výskytu žádoucího chování	zvyšuje pravděpodobnost výskytu žádoucího chování	svolení, aby dítě opustilo svůj pokoj poté, co přestane mít záchvat vzteku
pozitivní trest	nepříjemný podnět, který následuje po nežádoucím chování	snižuje pravděpodobnost výskytu nežádoucího chování	špatná známka z písemky
negativní trest	odstranění příjemného podnětu po výskytu nežádoucího chování	snižuje pravděpodobnost výskytu nežádoucího chování	zákaz sledování televizních pořadů

2.3.2. Skinnerovy experimenty

Mezi významné psychology, kteří se zabývali operantním podmiňováním patří i Burrhus Frederic Skinner.

Skinnerovy experimenty se zabývaly zkoumáním hladových zvířat, většinou holubů, nebo krys. Ty jsou zavřena ve skřínce, ve které je umístěna miska na žrádlo a nad ní je páčka. Po zmáčknutí páčky spadne do misky malé množství potravy, počet zmáčknutí páčky potřebný k vydání potravy určuje experimentátor.

Potrava zvyšuje četnost zmáčknutí páčky. Pokud však zmáčknutí páčky není následováno potravou četnost mačkaní se snižuje.

Operantní podmiňování tedy zvyšuje pravděpodobnost požadované reakce tím, že odpovídající chování je následováno zpevněním² (např. dobrá známka, pamlsek, atp.). Z laboratorních experimentů také vyplývá, že čím bezprostřednější následuje odměna, tím je účinnější. Tento prvek učení je důležitý zvláště u malých dětí v raných fázích vývoje.

3. Druhy učení

---

senzomotorické	rozvoj názorného poznávání pohybové stránky činnosti (např. kreslení, šití)
vědomostní	osvojování poznatků
intelektové	osvojování řešení problémů či úloh
sociální	učení sociální interakci

---

² ATKINSON, Rita L., et al. Psychologie. Přeložili Erik Herman, Miroslav Petržela a Dagmar Břejlová. 2. vyd. Praha : Portal, 2003. 752 s. ISBN 80-7178-640-3.

4. Výsledky učení

---

vědomost	učením osvojený poznatek, tj. zapamatovaný a pochopený fakt nebo vztah mezi fakty v podobě například pojmu, pravidla, vzorce v závislosti na své správnosti, hloubce, šířce a trvanlivosti vytváří různé úrovně poznání skutečnosti
dovednost	učením (cvičením, zkušeností) získaná dispozice vykonávat správně a účelně komplexní, přitom však konkrétní, jasně vymezené činnosti v oblasti pohybové, sociální, jazykové a intelektuální toto jednání se cvičením stává zautomatizovaným, tj. nevyžaduje vědomou kontrolu
návyk	osvojená tendence (sklon) k určité činnosti vytvořená učením, zkušeností a opakováním charakteristická, trvalejší, automaticky se vybavující součást duševní výbavy a reagování jedince
zvyk	výchova spočívá mj. ve vytváření užitečných návyků, jež jsou pak prováděny snadno, bez velkého vědomého úsilí a zaměřené pozornosti negativní návyk= zlozvyk zažitý, téměř automaticky probíhající způsob chování

---

5. Fáze procesu učení

---

fáze motivační	fáze uvědomnění si vnitřních pohnutků vedoucích k učení
fáze poznávací	fáze pronikání do problému a hledání řešení
fáze výkonná	fáze pochopení a vyřešení problému zařazení nově vzniklých poznatků do soustavy předcházejících poznatků
fáze kontrolní	nemusí být vždy kontrola výsledku procesu učení (např. aplikace na podobný příklad)

---

6. Poruchy učení

Mezi specifické vývojové poruchy učení patří dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie a neverbální poruchy učení. Jedná se o poruchy, které postihují jedince s průměrnou, nebo nadprůměrnou inteligencí. Tito jedinci nepřijímají běžné výukové postupy. Poruchy se projevují na počátku školní docházky a postupem času udeznívají.

Do specifických vývojových poruch se neřadí poruchy vzniklé na základě onemocnění, nebo špatným pedagogickým vedením.

---

dyslexie	porucha čtení, při níž přetrvávají počáteční potíže se čtením až do pozdějšího věku dítěte
dysgrafie	porucha písma, dítě má problém se zapamatováním písmenek, plete si písmena tvarově podobná, často má nečitelné písmo
dysortografie	porucha pravopisu, dítě často zaměňuje slabiky (di-dy, ti-ty, ni-ny), vynechává háčky a čarky, apod.
dyskalkulie	porucha matematických schopností

---

7. Závěr

Učení nás provází od narození až po smrt. Je to důležitá součást našeho života, bez které by jsme nebyli schopni zapojit se do sociální sítě, která nás obklopuje.

Naše učení ovlivňuje spousta faktorů, ale podle mého názoru je tím nejdůležitějším sám jedinec, který se učí, nebo je učen, protože je důležité, aby chtěl být učen= učit se.

A pokud se chce učit, tak je jen přínosné, aby o tomto procesu něco věděl, a dokázal tak z něho vytěžit co nejvíce ve svůj prospěch.

Použitá literatura:

Všeobecná encyklopedie. 1. vyd. Praha : Diderot, 1999. ISBN 80-902555-2-3.

ATKINSON, Rita L., et al. Psychologie. Přeložili Erik Herman, Miroslav Petržela a Dagmar Břejlová. 2. vyd. Praha : Portal, 2003. 752 s. ISBN 80-7178-640-3.

EMMERT, František, et al. Odmaturuj ze společenských věd. Odpovědná redaktorka Mgr. Marcela Krausová. 1. aktualiz. vyd. Brno : Didaktis, 2004. 224 s. ISBN 80-86285-68-5.

Obsah:

1. Úvod	2
2. Přístupy k učení	3
2.1. Habituační	
2.2. Klasické podmiňování	
2.2.1. Prvky klasického podmiňování	
2.2.2. Pavlovovy experimenty	4
2.3. Operantní podmiňování	
2.3.1. Typy zpevnění trestů	5
2.3.2. Skinnerovy experimenty	
3. Druhy učení	6
4. Výsledky učení	7
5. Fáze procesu učení	
6. Poruchy učení	8
7. Závěr	9
Použitá literatura	10
Obsah	11